



بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ کل کشور (۲۴): حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری



مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل:

۲۱۲۷۵

دوره دوازدهم - سال دوم

ثبت: ۳۸۱

عنوان گزارش: بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ کل کشور (۲۴): حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری

نوع گزارش: طرح / لایحه ■، نظارتی □، راهبردی، پیش‌نویس قانونی □
نام دفتر: مطالعات فرهنگی و آموزش (گروه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری)
تهیه و تدوین کنندگان: حسین نصیری، یوسف زراعت کیش
مدیر مطالعه: حسین نصیری (گروه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری)
ناظر علمی: موسی بیات
همکار: محمدباقر قنبرپور (گروه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری)
همکار خارج از مرکز: مصطفی دین‌محمدی (عضو هیئت علمی دانشگاه زنجان)
اظهار نظر کننده: محمد برزگر خسروی (دفتر مطالعات حقوقی)
صفحه آرا: سیده فاطمه ابوطالبی
ویراستار ادبی: اکرم وحدانی‌فر

واژه‌های کلیدی:

۱. لایحه بودجه سال ۱۴۰۵
۲. آموزش عالی
۳. دانشگاه
۴. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
۵. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
۶. جهاد دانشگاهی
۷. سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
۸. معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان



تاریخ شروع مطالعه: ۱۴۰۴/۱۰/۰۴

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۱۱/۵

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده.....
۱	خلاصه مدیریتی.....
۵	۱. مقدمه.....
۵	۲. اعتبارات آموزش عالی و تحقیقات در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵.....
۵	۱-۲. اعتبارات آموزش عالی و تحقیقات برحسب امور و فصول.....
۸	۲-۲. اعتبارات آموزش عالی، تحقیقات و فناوری برحسب دستگاههای اصلی.....
۱۱	۳. شدت تحقیق و توسعه (سهم اعتبارات پژوهشی و فناوری از تولید ناخالص داخلی (GDP)).....
۱۲	۳. بررسی و تحلیل یافتهها.....
۱۲	۳-۱. نسبت اعتبارات لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ با تکالیف قانون برنامه هفتم پیشرفت.....
۱۷	۳-۲. نسبت اعتبارات لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ با سایر قوانین و مقررات.....
۲۰	۴. جمع بندی و نتیجه گیری.....
۲۴	منابع و مأخذ.....

فهرست جداول

۵۱۴۰۵	جدول ۱. اعتبارات «فصل آموزش عالی» میزان رشد و سهم آن از امور آموزش و مصارف بودجه عمومی دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵.....
۵	جدول ۲. اعتبارات «فصول تحقیق و توسعه در امور ۱۰گانه» و فصل «تحقیقات پایه»، میزان رشد و سهم آنها از مصارف بودجه عمومی دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵.....
۶	جدول ۳. اعتبارات حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری برحسب دستگاه و حوزه فعالیت.....
۸	جدول ۴. اعتبارات پژوهش و فناوری در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ و سهم آن از تولید ناخالص داخلی (GDP).....
۱۱	جدول ۵. احکام برنامه هفتم پیشرفت دارای اثر بودجهای.....
۱۳	جدول ۶. احکام برنامه هفتم پیشرفت همراه با اعتبار لازم در بخش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.....

فهرست شکلها

۶	شکل ۱. نمودار سهم اعتبارات آموزش عالی از مصارف بودجه عمومی دولت در سالهای ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۵.....
۱۲	شکل ۲. نمودار مقایسه رشد بودجه دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی براساس مدل (با کف ۳۰ درصد) در مقابل رشد لایحه بودجه سال ۱۴۰۵.....



بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور (۲۴): حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری

[Doi: 10.22034/mrc.report.21275](https://doi.org/10.22034/mrc.report.21275)

چکیده

اعتبارات فصل آموزش عالی در لایحه بودجه ۱۴۰۵ بیش از ۱۹۸ همت برآورد شده است که سهم آن از مصارف بودجه عمومی دولت حدود ۳/۳۳ درصد است. همچنین سهم اعتبارات عمومی فصل آموزش عالی از جمع مصارف عمومی دولت ۲/۹۸ درصد محاسبه شده است. سهم اعتبارات پژوهش و فناوری از تولید ناخالص داخلی ۰/۲۳ (بیست و سه صدم) درصد به دست آمد. در بخش دستگاهی، اعتبارات هزینه عمومی وزارت عتف و دانشگاه‌ها و مؤسسات وابسته به آن بیش از ۹۴ همت پیش‌بینی شده که نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۴ حدود ۲۱ درصد رشد داشته است. وزارت بهداشت برای برنامه‌های آموزشی و پژوهشی خود حدود ۷۱ همت اعتبار پیش‌بینی کرده که سهم آن از کل اعتبارات این وزارتخانه (۸۰۰ همت) حدود ۹ درصد است. همچنین رشد اعتبارات معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان رئیس‌جمهور ۹ درصد، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی و مجموعه‌های وابسته ۲۶ درصد و جهاد دانشگاهی ۱۲ درصد بوده که مجموع اعتبارات آنها به ترتیب ۳۱، ۱۰/۳ و ۲/۹ همت پیش‌بینی شده است. مقایسه اعتبارات لایحه با برنامه هفتم، حاکی از آن است که دولت در مقایسه با بودجه سال ۱۴۰۴ توجه بیشتری به اجرای قانون داشته است. لیکن همچنان کم‌توجهی به رشد اعتبارات تحقیق و توسعه، عدم حمایت از دانشجویان مستعد و ممتاز و به‌روزرسانی تجهیزات کارگاهی و آزمایشگاهی و... از نقاط ضعف لایحه است. مهم‌ترین مسئله لایحه بودجه، عدم آمایش آموزش عالی است که موجب افزایش هزینه‌های اجتناب‌ناپذیر دانشگاه‌ها شده است. در این گزارش تقویت اعتبارات فرهنگی دانشگاه‌ها و تجمیع ردیف‌های دانشگاه‌های کوچک با عملکرد ضعیف پیشنهاد شده است.

خلاصه مدیریتی

مسئله اصلی

برنامه پنج‌ساله پیشرفت هنگامی عملیاتی خواهد شد که دولت بودجه سالیانه خود را مبتنی بر آن تهیه و تصویب کند؛ در غیر این صورت احکام برنامه فرصتی برای اجرا پیدا نخواهند کرد؛ زیرا بودجه به‌عنوان سند مالی دولت، مهم‌ترین ابزار سیاست‌گذاری و اصلاح رویه‌های موجود و تحقق اهداف است. از این رو، سنجش میزان انطباق لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ با قانون برنامه هفتم پیشرفت [۱] موضوعی بسیار جدی است که در این گزارش مورد توجه خواهد بود. این مهم در خصوص بخش آموزش عالی، تحقیقات و فناوری به‌عنوان پیش‌ران رشد و توسعه کشور در عصر حکمرانی مبتنی بر دانش اهمیت دوچندان دارد.

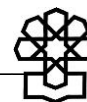
نقاط قوت و ضعف لایحه

نقاط قوت

- طبق بررسی‌های انجام شده، تعیین اعتبارات دانشگاه‌های تحت نظارت وزارت علوم براساس شاخص‌های مندرج در بند «الف» ماده (۹۶) قانون برنامه هفتم انجام شده است که در جای خود یک پیشرفت نهادی محسوب می‌شود.
- بررسی لایحه بودجه نشان داد که دولت با ۴۰ همت سرمایه‌گذاری در فصل تحقیقات پایه (جدول ۶ ماده واحد) در بین فصول ۱۰گانه تحقیق و توسعه، بیشترین توجه را به این بخش داشته است که در جای خود گام مثبتی است.
- دولت در لایحه بودجه حدود یک همت اعتبار در راستای اجرای بند «ت» ماده (۹۹) قانون برنامه هفتم با موضوع تقویت زیرساخت‌های ۶ حوزه پیش‌ران در دانشگاه‌ها پیش‌بینی کرده است که از منظر توسعه علوم و فنون نوین گامی مثبت تلقی می‌شود.
- پیش‌بینی اعتبار برای موضوعاتی از جمله حمایت از دانشگاه‌های برتر، حمایت از دانشمندان یک درصد برتر، حق اشتراک پایگاه‌های علمی بین‌المللی و کمک به جهش علمی و... از جمله مصادیق اقدامات مثبت دولت در توجه به آموزش عالی و اجرای قانون برنامه هفتم پیشرفت است.

نقاط ضعف

- با اینکه در صدر ماده (۹۶) قانون برنامه هفتم پیشرفت بر اجرای آمایش آموزش عالی تأکید شده است، در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ همچنان سی دانشگاه و مؤسسه آموزش عالی دارای ردیف بودجه مستقل‌اند که براساس شاخص‌های عملکرد و تعداد دانشجو زیر میانگین قرار دارند. ادامه وضعیت آنها به شکل کنونی از نظر صرفه اقتصادی و توسعه علمی از توجیه لازم برخوردار نیست.
- براساس صدر اصل (۵۲) قانون اساسی، لایحه بودجه باید بر مبنای ترتیبات مقرر در قانون توسط دولت تهیه شود. طبق ماده (۱) قانون الزامات و احکام مورد نیاز قوانین و بودجه‌های سنواتی مصوب سال ۱۴۰۴، دولت باید الزامات بودجه‌ای قوانین از جمله قانون برنامه را در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ درج کند؛ در غیر این صورت، نقض صدر اصل (۵۲) رخ داده است. مفاد بند «ب» ماده (۹۶)، بند «پ» ماده (۹۷) و تبصره بند «الف» ماده (۹۹) مصادیق این موضوع است.
- اجرا نشدن ردیف ۱۷ جدول ۲۱ ماده (۹۳) قانون برنامه هفتم پیشرفت با موضوع تحقق سهم ۲ درصدی اعتبارات پژوهش و فناوری از تولید ناخالص داخلی (GDP) طی پنج سال. توضیح اینکه نسبت اعتبارات پژوهش و فناوری به تولید ناخالص داخلی در لایحه بودجه ۰/۲۳ (بیست و سه صدم) درصد است.
- پیش‌بینی نشدن اعتبار مورد نیاز برای اعطای کمک‌هزینه تحصیلی دانشجویان مستعد و ممتاز دانشگاه‌ها در رشته‌های اولویت‌دار کشور (موضوع بند «ب» ماده (۹۶) قانون برنامه).
- با وجود تصریح بند «ب» ماده (۹۹) قانون برنامه به هزینه‌کرد حداقل ۵ درصد اعتبارات دانشگاه‌ها در حوزه فرهنگی، بررسی‌ها نشان می‌دهد که عمده دانشگاه‌ها ردیفی با عنوان «ارائه خدمات فرهنگی، ورزشی و فوق برنامه» دارند که سهم اعتبارات فرهنگی در آن شفاف نیست.
- سهم برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و فناوری وزارت بهداشت از کل اعتبارات این وزارتخانه حدود ۹ درصد است که به نسبت سال‌های گذشته دچار افت شده است.



پیشنهادهای مرکز پژوهش‌ها

پیشنهاد اول: با هدف گسترش روحیه شهادت و مجاهدت علمی در فضای دانشگاه‌های کشور پیشنهاد می‌شود ۳۰ درصد از اعتبارات ردیف ۳۱-۵۵۰۰۰۰ جدول ۹ تحت عنوان «گرامیداشت، ترویج و احداث یادمان مشاهیر و مفاخر و فرهنگ ایرانی»، کسر، و در یک ردیف جدید با شماره طبقه‌بندی ۲۰۳-۵۵۰۰۰۰ با عنوان «معاونت فرهنگی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری- گرامیداشت، ترویج و احداث یادمان شهدای علم و فناوری» در نظر گرفته شود.

جدول شماره ۹- برآورد ردیف‌های اعتبارات متفرقه

شماره طبقه‌بندی	عنوان	هزینه‌ای	تملك دارایی سرمایه‌ای	جمع
۵۵۰۰۰۰-۲۰۳	معاونت فرهنگی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری- گرامیداشت، ترویج و احداث یادمان شهدای علم و فناوری	۴۵۰,۰۰۰	۲,۵۵۰,۰۰۰	۳,۰۰۰,۰۰۰

پیشنهاد دوم: با هدف ارتقای بهره‌وری و کارایی در اداره نظام آموزش عالی و همچنین هم‌افزایی ظرفیت‌ها و زیرساخت‌های علمی در توسعه علم و فناوری کشور، پیشنهاد می‌شود ردیف بودجه دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ۷-ج، که براساس شاخص تعداد دانشجو و ۲۱ شاخص عملکرد دیگر به دست آمده است، در ذیل ردیف دانشگاه‌های استان تجمیع شود.

جدول ۷-ج. ردیف‌های تجمیع شده در دستگاه‌های اجرایی جدول ۷-ب

کد دستگاه	عنوان دستگاه	شماره طبقه‌بندی	موضوع
۱۱۶۰۰۰	دانشگاه تبریز	۱۱۶۰۰۱	دانشگاه بناب
۱۱۵۱۰۰	دانشگاه شیراز	-	دانشگاه جهرم، دانشگاه سلمان فارسی (کازرون) ۱، دانشگاه هنر شیراز، مرکز آموزش عالی لار، مرکز آموزش عالی اقلید
۱۱۷۵۰۰	دانشگاه باهنر کرمان	-	دانشگاه صنعتی سیرجان، مجتمع آموزش عالی بم
۱۱۵۰۰۰	دانشگاه بوعلی سینا	-	دانشگاه ملایر، دانشگاه سید جمال‌الدین اسدآبادی
۱۱۵۵۰۰	دانشگاه فردوسی مشهد	۱۱۵۵۵۰	دانشکده کشاورزی و دامپروری تربت جام
۱۲۶۴۰۰	دانشگاه سمنان	۱۲۶۴۵۰	دانشکده فنی و مهندسی گرمسار
۱۲۷۴۸۰	دانشگاه گلستان	۱۲۶۵۰۱	دانشگاه گنبد
۱۱۷۰۰۰	دانشگاه شهید چمران اهواز	-	دانشگاه صنعتی جندی شاپور، دانشگاه صنعتی خاتم‌النביاء (ص) بهبهان، دانشگاه علوم و فنون دریایی خرمشهر
۱۲۳۳۰۰	دانشگاه بجنورد	۱۲۳۳۰۲	مجتمع آموزش عالی اسفراین
۱۲۳۱۰۰	دانشگاه بیرجند	-	دانشگاه صنعتی بیرجند، دانشگاه بزرگمهر قائنات، دانشگاه تربت‌حیدریه، مجتمع آموزش عالی گناباد، مرکز آموزش عالی کاشمر (ویژه پسران) ۱
۱۲۰۰۰۴	دانشگاه اراک	-	مرکز آموزش عالی محلات، دانشگاه تفرش
۱۱۴۸۰۰	دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)	۱۱۴۸۵۰	مرکز آموزش عالی فنی و مهندسی بوئین‌زهرا
۱۱۹۰۰۰	دانشگاه سیستان و بلوچستان	-	مجتمع آموزش عالی سراوان، دانشگاه ولایت

پیشنهاد سوم: باتوجه‌به لزوم تفکیک ردیف‌های درآمدی مالیات و عوارض صادراتی مواد خام و نیمه‌خام موضوع بند «پ» ماده (۹۹) قانون برنامه هفتم پیشرفت از ردیف درآمدی جزء «۱» بند «ح» ماده (۴۸) قانون برنامه هفتم پیشرفت،

ردیف‌های درآمدی جدول ۵ با ردیف درآمدی به شماره طبقه‌بندی (۱۶۰۱۷۷) تحت عنوان «درآمد حاصل از وضع عوارض صادراتی (موضوع بند «پ» ماده (۹۹) و جزء «۱» بند «ح» ماده (۴۸) قانون برنامه هفتم پیشرفت) جایگزین شود.

جدول ۵. درآمدها، واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و واگذاری دارایی مالی برحسب قسمت، بخش، بند، ۱۴۰۵

عنوان دستگاه	کد دستگاه	کد ردیف درآمدی	عنوان	مبلغ اصلاحی (مبالغ به صد ریال)
گمرک جمهوری اسلامی ایران	۱۱۰۵۰۰	۱۶۰۲۰۰	درآمد حاصل از <u>عوارض</u> صادرات مواد خام و محصولات معدنی و صنایع معدنی فلزی و غیرفلزی و محصولات نفتی، گازی و پتروشیمی (موضوع «پ» ماده (۹۹) ق. ب. ه. پ)	۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰
سازمان امور مالیاتی	۱۱۰۱۰۰	۱۶۰۲۱۸	<u>مالیات</u> بر درآمد حاصل از صادرات مواد خام و محصولات معدنی و صنایع معدنی فلزی و غیرفلزی و محصولات نفتی، گازی و پتروشیمی (موضوع «پ» ماده (۹۹) ق. ب. ه. پ)	۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰
گمرک جمهوری اسلامی ایران	۱۱۰۵۰۰	۱۶۰۱۷۷	درآمد حاصل از وضع عوارض صادراتی بر مواد خام و کالاهای با ارزش‌افزوده پایین (موضوع جزء «۱» بند «ح» ماده (۴۸) ق. ب. ه. پ و ماده (۳۷) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر)	۲۰,۰۰۰,۰۰۰

پیشنهاد چهارم: باتوجه به اصلاح منابع درآمدی قانون برنامه هفتم پیشرفت در جدول فوق (شماره ۵)، پیشنهاد می‌شود در جدول ۱-۷ ردیف‌های هزینه‌ای به شماره‌های طبقه‌بندی (۱۸۵-۷۳۰۰۰۰) و (۱۸۶-۷۳۰۰۰۰) به شرح این جدول اصلاح گردد:

جدول ۱-۷. اعتبارات ردیف‌های متفرقه منتقل شده به جدول ۷ دستگاه‌های اجرایی

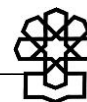
شماره طبقه‌بندی	کد دستگاه	عنوان دستگاه	عنوان	لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ (مبالغ به صد ریال)	
				هزینه‌ای	تملک‌دارایی‌های سرمایه‌ای
۱۸۵-۷۳۰۰۰۰	۱۰۱۰۵۲	معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان رئیس‌جمهور	اعتبارات موضوع «پ» ماده (۹۹) قانون برنامه هفتم پیشرفت	۲۲۹,۷۸۰,۰۰۰	.
۱۸۶-۷۳۰۰۰۰	۱۰۱۰۵۲	معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان رئیس‌جمهور	افزایش سرمایه صندوق نوآوری و شکوفایی اعتبارات موضوع «پ» ماده (۹۹) قانون برنامه هفتم پیشرفت	۲۲۹,۷۸۰,۰۰۰	.

* جمع ردیف‌های (۱۱۰۴۱۸ و ۱۶۰۲۰۰ و ۱۶۰۲۱۸) جدول ۵ پس از کسر سهم قانون استفاده متوازن.

پیشنهاد پنجم: در راستای حمایت از دانشجویان و تأمین دغدغه دانشگاه‌ها درباره تغذیه دانشجویان، دو ردیف جدید به شماره‌های ۱۳ و ۲۳ به ترتیب به منابع و مصارف هدمندسازی یارانه‌ها (جدول ۱۴) اضافه شود:

جدول ۱۴. منابع و مصارف هدمندسازی یارانه‌ها

ردیف	عنوان منابع	مبلغ
۱۳	منابع حاصل از پرداخت به ذی‌نفع نهایی برای تغذیه دانشجویان ناشی از تغییر نرخ ارز ترجیحی (پس از گردش حسابداری خزانه)	۴۰۰,۰۰۰
ردیف	عنوان مصارف	مبلغ
۲۳	پرداخت یارانه به ذی‌نفع نهایی - تغذیه دانشجویی (جمع - خرجی) (پس از گردش حسابداری خزانه)	۴۰۰,۰۰۰



همچنین عنوان مصرف ردیف ۱۲ جدول ۱۴ به این شرح اصلاح شد:

ردیف	عنوان مصارف	مبلغ
۱۲	تعهدات اجتناب‌ناپذیر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی (حقوق و دستمزد)	۵۰,۰۰۰

۱. مقدمه

یکی از الزامات اصلی پیشبرد برنامه‌ها و احکام قوانین برنامه‌های توسعه و سایر قوانین و سیاست‌ها، اجرای آنها در بستر قوانین بودجه سنواتی است. لذا پیش‌بینی می‌شود لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ ضمن تأمین هزینه‌های جاری و اجتناب‌ناپذیر دستگاه‌های متولی آموزش، تحقیقات و فناوری در کشور بتواند اجرای مفاد قانون برنامه هفتم پیشرفت در حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری ذیل فصل ۲۰ را نیز پشتیبانی نماید. براین اساس، به منظور اجرای احکام فوق لازم است لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ در بخش آموزش عالی، تحقیقات و فناوری مورد واکاوی قرار گیرد تا مشخص شود که اساساً بودجه پیشنهادی تا چه حد مبتنی بر برنامه و سیاست‌های کلان کشور تنظیم شده است و در صورت یافتن انحرافات، پیشنهادهای اصلاحی مطرح شود. ساختار گزارش حاضر بدین ترتیب است که در بخش نخست اعتبارات برحسب امور و فصول و دستگاه‌ها احصا و یافته‌های مهم آن برجسته می‌شود و در بخش دوم مقایسه‌ها و تحلیل‌های کارشناسی ارائه شده است.

۲. اعتبارات آموزش عالی و تحقیقات در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵

اعتبارات بخش‌های مختلف کشور ابتدا در قالب امور و فصول در جدول ۶ و سپس در قالب بودجه دستگاه‌ها در جداول ۷ و ۷-ب توزیع می‌شود. درخصوص بودجه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری باید گفت این بخش از بودجه کشور در دستگاه‌های مختلفی توزیع می‌شود، اما اینجا دستگاه‌های اصلی همچون وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان رئیس‌جمهوری، جهاد دانشگاهی و سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی که عمده منابع را به خود اختصاص می‌دهند، مورد تأکیدند. گفتنی است که به منظور احصای اعتبارات آموزشی، پژوهشی و فناوری از مجموع اعتبارات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزشی و پژوهشی وابسته به آن در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، به ترتیب از جدول پیوست تکمیلی قانون (اعتبارات دستگاه‌های تابعه برحسب برنامه) و جدول اعتبارات دستگاه‌های اصلی برحسب برنامه استفاده شده که در ادامه جزئیات محاسبات آورده شده است.

۲-۱. اعتبارات آموزش عالی و تحقیقات برحسب امور و فصول

در لوایح و قوانین بودجه سالیانه امور آموزش دربرگیرنده فصول مهمی بوده که فصول مربوط به آموزش عالی شامل

فصل آموزش عالی، خدمات وابسته به آموزش^۱ و فصول تحقیق و توسعه در آموزش است. نسبت اعتبارات این امور و فصول ذیل آن به مصارف بودجه عمومی دولت می‌تواند شاخص مناسبی برای سنجش میزان توجه دولت به این امور و فصول مرتبط باشد.

جدول ۱. اعتبارات «فصل آموزش عالی» میزان رشد و سهم آن از امور آموزش و مصارف بودجه عمومی دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵

(میلیون ریال)

ردیف	عنوان اعتبارات	لایحه بودجه سال ۱۴۰۵	سهم از «امور آموزش» (درصد)	سهم از مصارف بودجه عمومی دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ (درصد)	سهم از جمع مصارف عمومی دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ (درصد)
۱	مجموع اعتبارات امور آموزش	۸۲۹۲۸۶۹۵۳۷	۱۰۰	۱۳/۹۳	-
۲	اعتبارات عمومی فصل آموزش عالی (دوره سوم) + فصل خدمات وابسته به آموزش (بدون احتساب درآمدهای اختصاصی)	۱۵۵۵۸۱۸۸۷۶	۱۸/۷۶	-	۲/۹۸
۳	مجموع اعتبارات فصل آموزش عالی (دوره سوم) + فصل خدمات وابسته به آموزش	۱۹۸۴۲۶۷۱۶۳	۲۳/۹۲	۳/۳۳	-

مأخذ: ماده واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ و محاسبات گزارش.

۱-۱-۲. یافته‌های جدول ۱

- اعتبارات «امور آموزش» در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ بیش از ۸۲۹ همت پیش‌بینی شده است که ۱۳/۹۳ درصد از «مصارف بودجه عمومی دولت» را تشکیل می‌دهد.^۲

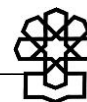
- اعتبارات عمومی فصل آموزش عالی (بدون احتساب درآمدهای اختصاصی) در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، بیش از ۱۵۶ همت پیش‌بینی شده که سهم آن از «جمع مصارف عمومی دولت» در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ فقط ۲/۹۸ درصد است. گفتنی است، جمع مصارف عمومی دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، نزدیک به ۵۲۲۰ همت است.

- مجموع اعتبارات فصل آموزش عالی (با احتساب درآمدهای اختصاصی) در لایحه بودجه، بیش از ۱۹۸ همت پیش‌بینی شده که سهم آن از «مصارف بودجه عمومی دولت» ۳/۳۳ درصد است. به عبارتی دیگر، مازاد ۱۵۶ همت اعتبار عمومی، که مبلغی حدود ۴۶ همت است، از محل درآمدهای اختصاصی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی به دست می‌آید. گفتنی است که مصارف بودجه عمومی دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، حدود ۵۹۰۰ همت است.

- از مجموع ۱۵۲ همت بودجه فصل آموزش عالی، ۷۴ درصد اعتبارات هزینه‌ای، حدود ۹/۳۶ درصد تملک‌داری سرمایه‌ای

۱. در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ نظام طبقه‌بندی بودجه دچار تغییراتی شده است. در سال‌های گذشته امور آموزش به فصل آموزش و پرورش عمومی، فصل آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی و فصل آموزش عالی تقسیم می‌شد اما در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، امور آموزش به آموزش ابتدایی و پیش‌دبستانی، آموزش متوسطه، آموزش عالی (دوره سوم)، آموزش دسته‌بندی نشده، خدمات وابسته به آموزش و آموزش طبقه‌بندی نشده در جای دیگر تقسیم شده است که با بررسی‌های به‌عمل‌آمده از سازمان برنامه و بودجه کشور، اعلام شد که امور آموزش عالی شامل دو ردیف آموزش عالی (دوره سوم) و خدمات وابسته به آموزش است.

۲. نکته بسیار مهم در امور آموزش، سهم ۱۸ درصدی «فصل آموزش طبقه‌بندی نشده در جای دیگر» از کل امور آموزش است.



و حدود ۱۶ درصد آن از محل درآمد اختصاصی پیش‌بینی شده است.

- نسبت اعتبارات فصل آموزش عالی از تولید ناخالص داخلی کشور در سال ۱۴۰۵، بیش از ۰/۳ درصد بوده که نسبت با سایر کشورها از جمله ترکیه با سهم ۱/۱ درصدی، فنلاند با سهم ۱/۴ درصدی، آلمان با ۱ درصد و اسپانیا با ۰/۸ (هشت دهم) درصد [۲]، رقم بسیار پایینی است.

جدول ۲. اعتبارات «فصول تحقیق و توسعه در امور ۱۰گانه» و فصل «تحقیقات پایه»، و سهم آنها در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵

(میلیون ریال)

ردیف	عنوان	اعتبارات هزینه‌ای عمومی	اختصاصی	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای - عمومی	جمع	سهم از مصارف بودجه عمومی دولت (درصد)
۱	تحقیقات پایه	۳۷۰۲۳۵۳۹۸	۲۲۷۸۲۲۸۴	۱۰۹۹۸۰۹۱۳	۴۰۴۰۱۶۰۵۹۵	۰.۶۸
۲	تحقیق و توسعه در خدمات عمومی	۲۲۱۶۱۸۶۷	۳۷۰۰۰۰	۲۰۷۲۰۰۰۰	۲۵۰۲۵۱۰۸۶۷	۰.۰۴۲
۳	تحقیق و توسعه در دفاع	۲۶۰۴۹۰۱۰۱	۱۰۴۴۱۰۰۰	۱۱۰۵۷۰۰۰۰	۴۸۰۵۰۱۰۱۰۱	۰.۰۸۱
۴	تحقیق و توسعه در نظم و امنیت عمومی	۱۰۲۶۹۰۶۸۹	۵۰۰۰۰	۰	۱۰۳۱۹۰۶۸۹	۰.۰۰۲
۵	تحقیق و توسعه در امور اقتصادی	۶۵۷۷۲۶۶۷	۴۹۰۷۲۰۰۰	۱۶۴۱۴۰۰۰	۱۳۱۰۲۵۸۰۶۶۷	۰.۲۲
۶	تحقیق و توسعه در حفاظت محیط زیست	۴۶۰۰۵۶۵	۹۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۶۵۰۰۵۶۵	۰.۰۰۱
۷	تحقیق و توسعه در بخش مسکن و امکانات رفاهی جامعه	۷۲۲۷۹۰	۱۲۵۰۰۰۰	۰	۸۴۷۰۷۹۰	۰.۰۰۱
۸	تحقیق و توسعه در بهداشت و درمان (سلامت)	۳۷۵۴۲۲۴۳	۷۰۲۵۴۰۲۸۵	۹۶۴۸۰۰۰	۵۴۰۴۴۴۰۵۲۸	۰.۰۹۱
۹	تحقیق و توسعه در تفریح، فرهنگ و مذهب	۱۹۶۱۲۷۹۲	۳۸۴۰۶۰۰	۸۳۶۰۰۰۰	۲۰۰۸۳۳۰۳۹۲	۰.۰۳۵
۱۰	تحقیق و توسعه در آموزش	۲۴۵۱۶۷۶۷۷	۸۲۱۳۱۳۳۴	۱۰۰۴۵۱۰۴۵۰	۳۳۷۰۷۵۰۴۶۱	۰.۵۷
۱۱	تحقیق و توسعه در حمایت اجتماعی	۲۰۹۳۴۰۷۴۱	۲۱۹۰۳۲۰	۰	۲۰۱۵۴۰۰۶۱	۰.۰۰۵
۱۲	مجموع	۷۹۲۰۳۷۰۰۵۳۰	۱۷۲۰۹۱۹۰۸۲۳	۶۲۰۷۳۸۰۳۶۳	۱۰۰۲۸۰۲۸۰۷۱۶	۱.۷

مأخذ: همان.

۲-۱-۲. یافته‌های جدول ۲

- کل اعتبارات فصول تحقیق و توسعه (پایه و کاربردی) در امور ۱۰گانه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ حدود ۱۰۲ همت است که ۱/۷ درصد از کل مصارف بودجه عمومی دولت را تشکیل می‌دهد.

- بیشترین سهم اعتبارات تحقیقاتی به دو بخش تحقیقات پایه با حدود ۴۰ همت (۳۹/۳ درصد) از کل اعتبارات تحقیق و توسعه) و تحقیق و توسعه در آموزش با حدود ۳۴ همت (۳۲/۸ درصد)، اختصاص داده شده است. این دو فصل

۱. عدد پیش‌بینی شده برای تولید ناخالص داخلی کشور در سال ۱۴۰۵، بیش از ۵۰ هزار همت است.

در مجموع بیش از ۷۲ درصد از کل بودجه تحقیق و توسعه را به خود اختصاص داده‌اند که نشان‌دهنده تأکید بر تقویت تحقیقات بنیادی و تحقیقات دانشگاهی (حمایت از تحصیلات تکمیلی) است. حمایت از تحقیقات بنیادی در راستای تحقق اهداف قانون برنامه هفتم پیشرفت (موضوع تبصره «۲» بند «الف» ماده (۹۷)) نیز قابل تفسیر است.

- نکته مهم در خصوص فصل تحقیق و توسعه در امور آموزش و پژوهش، سهم قابل توجه درآمدهای اختصاصی است. از کل اعتبار ۳۳ همت این فصل، بیش از $\frac{1}{4}$ آن مربوط به درآمدهای اختصاصی است.

- برخی حوزه‌های کلان مانند محیط زیست (فقط ۶۵ میلیارد تومان)، حمایت اجتماعی (۳۱۵ میلیارد تومان) و مسکن و رفاه (حدود ۸۵ میلیارد تومان) سهم بسیار ناچیزی از اعتبارات تحقیقاتی دارند. این امر می‌تواند بیانگر کم‌توجهی به پژوهش‌های کاربردی در این بخش‌ها باشد.

- سهم اعتبارات عمومی در بخش تحقیقات پایه (۳۷ همت) در مقایسه با اعتبارات اختصاصی ($\frac{2}{3}$ همت) به‌طور چشمگیر غالب است (نسبت حدود ۱۶ به ۱). این یافته نشان می‌دهد دولت تقریباً حامی اصلی پژوهش‌های بنیادی است و مشارکت بخش‌های غیردولتی در این حوزه بسیار اندک است.

به‌طور کلی اعتبارات فصول تحقیق و توسعه و تحقیقات پایه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ بر دو محور «تحقیقات پایه» و «تحقیق و توسعه در آموزش» متمرکز است، اما از نظر سهم از کل مصارف بودجه عمومی دولت (کمتر از ۲ درصد) و توزیع متوازن بین حوزه‌های مختلف دارای ضعف است.

۲-۲. اعتبارات آموزش عالی، تحقیقات و فناوری برحسب دستگاه‌های اصلی

در این بخش به بررسی اعتبارات پیش‌بینی شده دستگاه‌های کلان و اصلی حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری پرداخته می‌شود. مجموع اعتبارات دستگاه‌های مجری آموزش عالی، پژوهشی و فناوری کشور، یعنی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، اعتبارات آموزشی، پژوهشی و فناوری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان رئیس‌جمهوری و فعالیت‌های آموزشی، پژوهشی و فناوری جهاد دانشگاهی، اعتبارات سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی (تات) اعم از هزینه‌ای، اختصاصی و تملک‌دارایی‌های سرمایه‌ای مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، با احتساب ردیف‌های متفرقه انتقال نیافته، بیش از ۲۶۷ همت برآورد شده که نسبت به همین اعتبارات در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ که حدود ۲۷ درصد رشد داشته است. در جدول ۳ اعتبارات این دستگاه‌ها به تفکیک آمده است.



جدول ۳. اعتبارات حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری برحسب اعتبارات دستگاه‌های اصلی و مؤسسات آموزشی عالی و پژوهشی وابسته به آنها

(میلیون ریال)

میزان رشد مجموع (درصد)	رشد اختصاصی	رشد تملک‌داری سرمایه‌ای	رشد هزینه‌ای عمومی	لایحه بودجه سال ۱۴۰۵				قانون بودجه سال ۱۴۰۴*				دستگاه / حوزه فعالیت
				جمع	اختصاصی	تملك‌داری سرمایه‌ای	هزینه‌ای	جمع	اختصاصی	تملك‌داری سرمایه‌ای	هزینه‌ای	
۳۶.۵۳	۷۲.۴۰	۷۷.۴۳	۲۱.۴۷	۱,۴۸۷,۸۱۸,۱۳۷	۳۳۳,۶۸۵,۳۴۰	۲۰,۷۸۸,۲۶۶,۰	۹۴۶,۲۵۰,۱۳۷	۱۰,۸۹۷,۱۲۴,۰۲	۱۹۳,۵۵۴,۷۵۴,۵	۱۱۷,۱۶۵,۹۶۰	۷۷۸,۹۹۱,۶۸۷,۴	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و مراکز آموزش عالی و پژوهشی وابسته به آن + ردیف‌های متفرقه انتقال نیافته (جدول ۹) + ۳ همت کمک تغذیه دانشگاه‌های ردیف ۱۲ جدول ۱۴ مصارف هدفمندسازی پارانه‌ها
۲۷.۴۹	۵۲.۷۴	۳۰.۷۳	۱۴.۷۸	۲۹,۳۳۸,۵۱۲	۹۴۵۵۵۶۷	۴۷۱۴۰۵۰	۱۵۱۶۸۸۹۵	۲۳۰,۱۱۸,۶۲,۹	۶۱۹,۰۶۰,۸۸۷	۳۶,۰۶۰,۷۳,۹۴	۱۳۲,۱۵۱,۸۰,۰۹	پارک‌های علم و فناوری وابسته به وزارت عتف
۱۴.۶۶	۳۹.۶۱	۴.۴۸	۱۱.۷۷	۷۱۲۱۷۱۰۰۰.۲	۱۱۳۴۳۵۹۴۵.۸	۶۶۸۳۶۵۲۰.۱۶	۵۳۱۸۹۸۵۳۴.۲	۶۲۱۱۱۸۶۵۰.۳	۸۱۲۵۲۵۵۵.۳۷	۶۳۹۶۸۴۷۹.۶۱	۴۷۵۸۹۷۶۱۵.۴	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (برنامه‌های آموزشی، پژوهش، فناوری، رفاهی، فرهنگی و ورزشی) + ردیف‌های متفرقه انتقال نیافته (جدول ۹) + ۲ همت کمک تغذیه دانشگاه‌های ردیف ۱۲ جدول ۱۴ مصارف هدفمندسازی پارانه‌ها**
۸/۸	۱۰۳	-۷۳/۷	۹/۸	۳۱۴,۹۵۸,۵۶۱	۱,۲۲۰,۰۰۰	۲۹۸,۵۶۱	۳۱۳,۴۴۰,۰۰۰	۲۸۹,۶۰۹,۸۸۴	۶۰۱,۴۰۰	۱,۱۳۶,۶۴۱	۲۸۷,۸۷۱,۸۴۳	معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان رئیس‌جمهور با احتساب سهم آن از محل درآمدهای قانون جهش تولید دانش‌بنیان (ماده (۱۶)) و برنامه هفتم پیشرفت (بند «پ» ماده (۹۹))
۱۲/۵۰	-	۶/۲۶	۱۳/۲۴	۲۹,۱۷۱,۸۶۰	۰	۲,۸۹۸,۱۹۹	۲۶,۲۷۳,۶۶۱	۲۵۹۲۸۹۴۳	۰	۲۷۲۷۲۹۳	۲۳۲,۰۱۶۵۰	جهاد دانشگاهی و مجموعه‌های آموزشی، پژوهشی و فناوری وابسته
-۱	-	-۵۲	۱۲/۶۹	۲۹,۳۱۱,۸۶۰	۰	۲,۸۹۸,۱۹۹	۲۶,۴۱۳,۶۶۱	۲۹۵۸۶۴۴۳	۰	۶,۱۴۷,۲۹۳	۲۳,۴۳۹,۱۵۰	جهاد دانشگاهی و مجموعه‌های آموزشی، پژوهشی و فناوری وابسته + با احتساب ردیف‌های متفرقه انتقال نیافته (جدول ۹)
۲۵/۹۳	۴۰	۴/۱۸	۲۱/۳۲	۱۰۳,۰۵۸,۷۰۷	۳۷۱۰۲۰۰۰	۷۲۱۴۰۰۰	۵۸,۷۴۲,۷۰۷	۸۱۸۳۶۳۱۸.۷۵	۲۶۴۹۰۷۰۰	۶۹۲۴۲۵۰	۴۸۴۲۱۳۶۸.۷۵	سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی و مؤسسات پژوهشی و فناوری وابسته
۲۶/۷۴	۶۰/۸۰	۴۵/۹۶	۱۶/۲۳	۲,۶۷۶,۶۵۶,۷۷۷	۴۸۵,۴۴۳,۲۸۶	۲۸۵,۱۲۹,۹۴۰	۱,۸۷۶,۷۴۵,۰۳۹	۲,۱۱۱,۸۶۳,۶۹۸	۳۰۱,۸۹۹,۴۱۰	۱۹۵,۳۴۲,۶۲۳	۱,۶۱۴,۶۲۱,۶۶۴	مجموع اعتبارات دستگاهی حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

* اعتبارات قانون بودجه سال ۱۴۰۴ بعد از کسر سه درصد از ردیف‌های اصلی موضوع «قانون استفاده متوازن از امکانات کشور و توزیع عادلانه و رفع تبعیض و ارتقای سطح مناطق کمتر توسعه‌یافته و تحقق پیشرفت و عدالت» و ۵ درصد از ردیف‌های متفرقه محاسبه شده است. گفتنی است که حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری از محل سه درصد قانون متوازن برخوردار نمی‌شود.
 ** اعتبارات مرتبط با برنامه‌های اجرایی تربیت نیروی انسانی متخصص، پژوهش‌های علمی و تقاضامحور و حمایت از توسعه فناوری و فن‌آفرینی وزارت بهداشت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ اساس محاسبه اعتبارات این وزارتخانه در لایحه مذکور است. برای محاسبه اعتبارات آموزش عالی، پژوهش و فناوری در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ از برنامه‌های ذیل دستگاه‌های اجرایی تابعه در پیوست اطلاعات تکمیلی استفاده شده است.

۱-۲-۲. یافته‌های جدول ۳

- کل اعتبارات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (وزارت عتف) اعم از هزینه‌ای، تملک و اختصاصی با لحاظ ردیف‌های متفرقه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ شامل دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها، پارک‌های علم و فناوری وابسته، صندوق رفاه دانشجویی، سازمان سنجش و بودجه ستادی نزدیک به ۱۴۹ همت پیش‌بینی شده که نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۴ (بیش از ۱۰۹ همت) نزدیک به ۳۶ درصد رشد داشته است. در این بین، رشد اعتبارات هزینه‌ای عمومی حدود ۲۱ درصد برآورد شده است و رشد درآمدهای اختصاصی این مجموعه‌ها، بیش از ۷۰ درصد است.

- از مجموع ۱۴۹ همت اعتبارات پیش‌بینی شده برای وزارت عتف و سایر دستگاه‌های وابسته به آن، ۶۳/۵۹ درصد آن هزینه‌ای، ۱۴ درصد تملک‌داری سرمایه‌ای و حدود ۲۲ درصد درآمد اختصاصی بوده است (درآمد اختصاصی وزارت عتف از کل درآمد اختصاصی دولت حدود ۵ درصد است).

- طبق جدول ۳، رشد اعتبارات ۲۹ پارک‌های علم و فناوری وابسته به وزارت عتف در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، نزدیک به ۲۷ درصد بوده که سهم رشد اعتبارات هزینه‌ای حدود ۱۵ درصد است. اعتبارات پارک‌ها در لایحه بودجه ۲/۹ همت برآورد می‌شود که حدود ۲ درصد از کل اعتبارات وزارت عتف را به خود اختصاص می‌دهد.

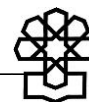
- طبق داده‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ کشور، مجموع اعتبارات هزینه‌ای عمومی دانشگاه تهران بیش از ۴/۵۵ همت پیش‌بینی شده که نسبت به همین اعتبارات در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ (۴/۱۱ همت) فقط ۱۰ درصد رشد داشته است. در خصوص دانشگاه شهید بهشتی این اعتبارات حدود ۲/۱۷ همت پیش‌بینی شده که نسبت به اعتبارات قانون سال ۱۴۰۴ (۱/۸۶ همت) حدود ۱۷ درصد رشد داشته است. اعتبارات هزینه‌ای عمومی دانشگاه اصفهان حدود ۱/۶۲ همت برآورد شده است که نسبت به اعتبارات سال قبل از آن (۱/۳۵ همت)، ۲۰ درصد رشد نشان می‌دهد. در همین راستا، بودجه سال ۱۴۰۵ دانشگاه پیام‌نور نیز نزدیک به ۲/۷۷ همت به‌عنوان اعتبارات هزینه‌ای عمومی اختصاص داده شده که نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۴ حدود ۵ درصد رشد داشته است.

- اعتبارات هزینه‌ای عمومی برنامه‌های مرتبط با آموزش، پژوهش و فناوری دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی تهران حدود ۴/۲۲ همت برآورد شده که نسبت به این اعتبارات در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ (۳/۶ همت) ۲۸ درصد رشد داشته است.

- در خصوص پژوهشگاه دانش‌های بنیادی اعتبارات عمومی بیش از ۳۶۰ میلیارد تومان پیش‌بینی شده که نسبت به همین اعتبارات در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ (۱۱۷ میلیارد تومان) ۷۴/۳۶ درصد رشد داشته است. این تغییر نشان‌دهنده توجه دولت به تحقیقات پایه است.

- مجموع اعتبارات هزینه‌ای، اختصاصی و تملک برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و فناوری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بیش از ۷۱ همت برآورد شده که نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۵ نزدیک به ۱۵ درصد رشد داشته است. مجموع اعتبارات هزینه‌ای وزارت بهداشت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، حدود ۵۳ همت محاسبه شده که نسبت به همین اعتبارات در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ نزدیک به ۱۲ درصد رشد داشته است.

- سهم اعتبارات برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و فناوری وزارت بهداشت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ از کل بودجه این



وزارتخانه حدود ۸/۹ درصد است (کل اعتبارات وزارت بهداشت با سازمان‌های وابسته (بدون احتساب بودجه شرکتی) در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ بیش از ۸۰۰ همت پیش‌بینی شده است).

- سهم درآمدهای اختصاصی از مجموع اعتبارات برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و فناوری وزارت بهداشت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ حدود ۱۶ درصد است.

- اعتبارات معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان رئیس‌جمهور با احتساب ردیف‌های متفرقه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۴ حدود ۹ درصد رشد داشته است که عمده این اعتبارات ناشی از درآمدهای بند «پ» ماده (۹۹) قانون برنامه هفتم پیشرفت با موضوع عوارض صادرات مواد نیمه‌خام و حقوق ورودی ماشین‌آلات و تجهیزات خطوط تولید و همچنین درآمدهای ناشی از ماده (۱۶) قانون جهش تولید دانش‌بنیان با موضوع تعرفه ۱ تا ۵ درصدی برق مصرفی صنایع به نرخ برق تجدیدپذیر است.

- از کل اعتبارات معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان رئیس‌جمهور در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، حدود ۴۵ درصد آن، یعنی بیش از ۱۴ همت، به صندوق نوآوری و شکوفایی تعلق دارد (ردیف‌های ۱۸۶-۷۳۰۰۰۰ و ۱۸۹-۷۳۰۰۰۰ جدول ۹ ماده‌واحد) که طبق قانون باید در اختیار صندوق قرار گیرد.

- کل اعتبارات جهاد دانشگاهی و مجموعه‌های وابسته به آن (به‌عنوان نهاد عمومی غیردولتی) در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ حدود ۲/۹ همت بوده که نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۵، نزدیک به ۱۲/۵ درصد رشد داشته و در بخش اعتبارات هزینه‌ای رشد ۱۳ درصدی برای این مجموعه پیش‌بینی شده است.

- به‌علت حذف برخی از ردیف‌های بودجه‌های متفرقه جهاد دانشگاهی، از جمله کمک به جهاد دانشگاهی - جهت تجهیز مراکز تحقیقاتی درمان ناباوری و تشخیص زودهنگام سرطان سینه (برست)، جهاد دانشگاهی - بابت کمک به صندوق قرض‌الحسنه دانشجویان ایران و جهاد دانشگاهی - مرکز تولید آفت‌های گیاهی و آنتی‌بیوتیک دامی - شهرک صنعتی چهاربیشه) از لایحه بودجه سال ۱۴۰۴، اعتبارات جهاد با لحاظ متفرقه‌ها کاهش یافته است.

- مجموع اعتبارات هزینه‌ای، اختصاصی و تملک‌دارایی سرمایه‌ای سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی (تات) و مؤسسات وابسته به آن در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ حدود ۸/۲ همت بوده که با رشد ۲۶ درصدی به بیش از ۱۰/۳ همت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ رسیده است.

۳-۲. شدت تحقیق و توسعه (سهم اعتبارات پژوهشی و فناوری از تولید ناخالص داخلی (GDP))

به دلیل اهمیت بودجه‌های تحقیق و توسعه از منظر توسعه علم و فناوری و نگهداشت نخبگان، همچنین تأکید برنامه هفتم پیشرفت (جدول ۲۱ ماده (۹۳)) و سیاست‌های کلی علم و فناوری بر این موضوع بسیار مهم، بررسی شدت تحقیق و توسعه حائز اهمیت است. برای محاسبه کل اعتبارات عمومی پژوهش و فناوری، که در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ پیش‌بینی شده است، اعتبارات فصول تحقیق و توسعه در امور ۱۰ گانه، فصل تحقیقات پایه، هزینه امور پژوهشی شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت «مندرج در پیوست ۳ لایحه بودجه و یک درصد اعتبارات هزینه‌ای دستگاه‌های اجرایی تخصیص یافته، به‌استثنای فصول ۱-۵-۷ و همچنین اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه موضوع ماده (۱۱) قانون جهش تولید دانش‌بنیان، منظور شده‌اند.

جدول ۴. اعتبارات پژوهش و فناوری در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ و سهم آن از تولید ناخالص داخلی (GDP)

(میلیون ریال)

ردیف	عنوان	لایحه بودجه سال ۱۴۰۵
۱	امور و فصول اعتبارات فصول (تحقیق و توسعه در امور ۱۰ گانه و فصل تحقیقات پایه □) (ماده واحد □ جدول ۶)	۱,۰۲۸,۰۲۸,۷۱۶
	اعتبار مالیاتی موضوع ماده (۱۱) قانون جهش تولید دانش‌بنیان	۲۶۰,۰۰۰,۰۰۰
۳	هزینه امور پژوهشی «شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت»	۲۰۶,۳۹۸,۱۱۸
۴	□ یک درصد اعتبارات تخصیص یافته هزینه‌ای به استثنای فصول (بند «ث» تبصره «۵» لایحه بودجه سال ۱۴۰۵)	۶۴۵,۶۳۲,۲۸۳
۵	جمع کل	۱,۱۳۹,۲۳۱,۸۱۷
۶	تولید ناخالص داخلی (GDP) *	۵۰۶,۱۵۴,۳۴۸,۰۰۰
۷	سهم اعتبارات پژوهش و فناوری از (GDP) (درصد)	۰,۲۳

مأخذ: همان.

*. میزان تولید ناخالص داخلی در سال ۱۴۰۵، از محاسبات مرکز آمار ایران برای سال ۱۴۰۳ و تخمین‌های دفتر اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس برآورد شده است.

۱-۳-۲. یافته‌های جدول ۴

- شدت تحقیق و توسعه برای سال مالی ۱۴۰۵ فقط ۰/۲۳ (بیست و سه درصد) درصد برآورد شده است. این عدد در مقایسه با نرخ‌های جهانی، که در برخی از کشورهای تا حدود ۳ درصد رشد داشته است، بسیار ناچیز است.

- شدت تحقیق و توسعه نسبت به هدف‌گذاری برنامه هفتم پیشرفت (۱/۳۷ درصد برای سال ۱۴۰۵) بسیار پایین‌تر و نشان‌دهنده عقب‌ماندگی چشمگیر از اهداف کلان توسعه علمی کشور است.

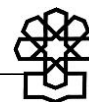
- رشد اعتبارات تحقیق و توسعه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ اسمی و بدون اثر واقعی بوده است. توضیح اینکه اعتبارات تحقیق و توسعه با رشد اسمی ۳۴ درصد از حدود ۸۵ همت (لایحه ۱۴۰۴) به ۱۱۴ همت (لایحه ۱۴۰۵) رسیده است. اما سهم آن از تولید ناخالص داخلی نسبت به سال قبل از آن، افت داشته است که نشان‌دهنده کاهش ارزش واقعی و قدرت خرید این اعتبارات به دلیل شرایط اقتصادی و تورم بالای ۴۰ درصد است.

۳. بررسی و تحلیل یافته‌ها

در این بخش به بررسی و مقایسه اعتبارات لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ با قوانین و اسناد بالادستی و همچنین امور جاری دستگاه‌ها پرداخته می‌شود.

۱-۳. نسبت اعتبارات لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ با تکالیف قانون برنامه هفتم پیشرفت

در این بخش، لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ از منظر مفاد قانون برنامه هفتم پیشرفت (فصل بیستم) تحلیل می‌شود.



۳-۱-۱. جهت‌دهی دانشگاه به سمت افزایش درآمدهای اختصاصی (موضوع ردیف ۱۶ جدول ۲۱ ماده (۹۳))
ترغیب دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی به افزایش درآمدهای اختصاصی و ایجاد تنوع در منابع مالی، یکی از اصول مهم در دستیابی به استقلال دانشگاه و توسعه فعالیت‌های علمی است. از بین مصادیق درآمدهای اختصاصی، انجام فعالیت‌های پژوهشی و فناوری (اجرای قراردادهای پژوهشی، تأسیس شرکت دانش‌بنیان، ثبت اختراع و تجاری‌سازی دستاوردهای پژوهشی، مشاوره‌های علمی- تخصصی به صنایع و دستگاه‌ها و...) از امتیاز بالاتری برخوردار است. این مهم در ردیف ۱۶ جدول ۲۱ ماده (۹۳) برنامه هفتم پیشرفت تحت عنوان «افزایش درآمد قراردادهای پژوهشی دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها» مورد تأکید قرار گرفته است. مطابق با این هدف، در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ میانگین رشد درآمدهای اختصاصی وزارت علوم و دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های وابسته به آن بیش از هفتاد درصد پیش‌بینی شده است؛ در صورتی که رشد هزینه عمومی این دستگاه‌ها فقط ۲۱ درصد برآورد شده است. در واقع تمرکز بر کسب درآمدهای اختصاصی مستلزم رفع موانع حقوقی و قانونی پیش‌روی فعالیت تحقیقاتی و فناوری دانشگاه‌ها در همکاری با صنعت و جامعه است تا پیش‌بینی درآمدهای اختصاصی محقق شود.

۳-۱-۲. رشد نامتناسب بودجه تحقیق و توسعه (موضوع ردیف ۱۷ جدول ۲۱ ماده (۹۳))

تحقیق و توسعه بستر فعالیت نخبگان و محققان است و هرچه سرمایه‌گذاری مناسب‌تری صورت گیرد، می‌توان نسبت به اثرگذاری نخبگان و توسعه فناوری و نوآوری در کشور امیدوار بود. باین‌حال، در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ سهم تحقیق و توسعه بخش دولتی به تولید ناخالص داخلی، ۰/۲۳ (بیست و سه صدم) درصد برآورد شده است. این درحالی است که پیش‌بینی برنامه هفتم برای پایان برنامه ۲ درصد و براساس برش سالیانه، باید در سال ۱۴۰۵ به ۱/۳۷ درصد برسد. از این‌رو به دلیل کاهش ارزش واقعی اعتبارات تحقیق و توسعه، نمی‌توان انتظار داشت این اعتبارات تحول معناداری در حوزه پژوهش، فناوری و نوآوری کشور ایجاد کنند.

نکته مهم در این موضوع، عدم سرمایه‌گذاری کافی شرکت‌ها و صنایع دولتی کشور در امر پژوهش است. با اینکه حدود ۶۰ درصد بودجه کل کشور متعلق به این مجموعه‌هاست (۸۸۹۶ همت)، براساس داده‌های پیوست ۳ لایحه بودجه، هزینه امور پژوهشی آنها فقط ۲ همت، یعنی حدود ۰/۰۲ (دو دهم) درصد از کل بودجه آنهاست. لذا می‌توان گفت درحالی‌که نهادهای اقتصادی کلیدی نظیر شرکت ملی نفت ایران، فولاد مبارکه، مپنا، بانک ملی و شرکت‌های مادر تخصصی دولتی و... در پژوهش و فناوری کمتر سرمایه‌گذاری کرده‌اند، در مقابل، شرکت‌های بین‌المللی مانند سامسونگ، تویوتا و آلفابت (گوگل) بین ۵ تا ۱۳ درصد از درآمد خود را به R&D اختصاص داده و از همین مسیر به نوآوری، رشد اقتصادی و افزایش بهره‌وری رسیده‌اند. لذا استمرار روند کنونی هزینه امور پژوهشی شرکت‌های دولتی، موجب تضعیف رقابت‌پذیری ملی، عقب‌ماندگی فناوری و تضعیف اقتصاد دانش‌بنیان خواهد شد و اعتبارات عمومی دولت برای تحقق سهم ۲ درصدی تحقیق و توسعه از بودجه کشور به‌تنهایی نمی‌تواند عقب‌ماندگی در این بخش را جبران نماید.

۳-۱-۳. بی‌توجهی به موضوع آمایش آموزش عالی (موضوع ماده (۹۶))

یکی از سیاست‌های بسیار مهم نظام آموزش عالی کشور که در ماده (۹۶) قانون برنامه هفتم پیشرفت نیز مورد توجه قرار گرفته است، اجرای سند آمایش آموزش عالی و منطقی نمودن گسترش آموزش عالی است. در واقع آمایش

آموزش عالی با هدف ارتقای کارایی دانشگاه از منظر میزان سرمایه‌گذاری و پاسخ‌گویی به نیازها مورد تأکید است. در دو دهه گذشته در پاسخ به تقاضای اجتماعی و گاهی فشار سیاسی، در برخی استان‌ها بیش از چند واحد دانشگاه دولتی تأسیس شد که با افت تقاضا در چند سال اخیر، این مجموعه‌ها نیز با کاهش شدید دانشجوی مواجه شدند. به‌نحوی که برخی از دانشگاه‌ها کمتر از ۵۰۰ دانشجو در خود جای داده‌اند. این وضعیت از نظر صرفه اقتصادی و هم از منظر اصول سیاست‌گذاری علمی قابل توجیه نیست. به عبارت دیگر، هزینه تمام شده برای تربیت دانشجو در هرکدام از این واحدهای دانشگاهی، گاهی از دانشگاه‌های بزرگ مراکز استان بیشتر است و در بُعد علمی این دانشگاه‌ها به دلیل پراکندگی فعالیت‌ها و تعداد بسیار پایین دانشجو برای پیشبرد فعالیت‌های علمی، با اغماض می‌توان به آنها عنوان دانشگاه مستقل داد.

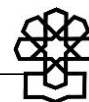
در شکل‌های ۱ و ۲ وضعیت عملکرد دانشگاه‌ها براساس ۲۱ شاخص از جمله تعداد طرح‌های پژوهشی، میزان اعتبار مالیاتی جذب شده از محل قانون جهش دانش‌بنیان، تعداد مأموریت‌های تخصصی واگذار شده دارای تأییدیه از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، تعداد مقالات و مستندات ثبت شده در پایگاه اسکوپوس، تعداد اختراعات ملی و بین‌المللی ثبت شده، نسبت عملکرد درآمد اختصاصی به تخصیص بودجه عمومی ارزیابی و نمره‌گذاری شده‌اند. همان‌طور که مشخص است، تعداد سی دانشگاه در کشور در چارک اول (زیر میانگین) قرار دارد و همین دانشگاه‌ها عمدتاً کمتر از دو هزار دانشجو یا حتی در تعدادی کمتر از پانصد دانشجوی مشغول به تحصیل‌اند.^۱

باینکه برخی از استان‌های کشور (به‌استثنای تهران) از جمله استان فارس ۸ دانشگاه و مؤسسه آموزش عالی دولتی، کرمان و خراسان جنوبی هرکدام ۶ دانشگاه، آذربایجان، مازندران، خوزستان و سیستان و بلوچستان هرکدام ۵ واحد دانشگاهی و... دارند، در هفت استان کهگیلویه و بویراحمد، ایلام، چهارمحال و بختیاری، اردبیل، کردستان، هرمزگان، گیلان، بوشهر و البرز هرکدام یک دانشگاه دولتی تحت نظارت وزارت علوم فعال است که در این زمینه چالشی برای جذب علاقه‌مندان به تحصیل در آموزش عالی رایگان ندارند.

شکل ۱. نمودار میانگین امتیاز شاخص‌های عملکرد دانشگاه‌های دولتی تابع وزارت علوم، تحقیقات و فناوری [۳]



۱. لازم است یادآوری شود که تعداد دانشجو، صرفاً شامل دانشجویان مشغول به تحصیل در سنوات مجاز هستند و به همین دلیل سرانه دانشجو بر اساس تعداد دانشجویان در سنوات مجاز مورد محاسبه قرار می‌گیرد.



۳-۱-۴. تعیین اعتبارات دانشگاه ها و پژوهشگاه ها براساس شاخص های قانون برنامه (موضوع بند «الف» ماده (۹۶))

طبق بررسی های انجام شده، اعتبارات دانشگاه های تحت نظارت وزارت علوم براساس مدل پیشنهادی بند «الف» ماده (۹۶) قانون برنامه هفتم انجام شده است. این موضوع در جای خود یک پیشرفت نهادی محسوب می شود. گفتنی است که ۸۰ درصد بودجه هر دانشگاه براساس مدل پایه به منظور پوشش هزینه های اجتناب ناپذیر، از جمله هزینه کارکنان، نیروهای شرکتی، تغذیه، اداره خوابگاه ها، سرویس ایاب و ذهاب، درمانگاه، انرژی، تعمیر جزئی و... و ۲۰ درصد طبق مدل عملکردی براساس شاخص هایی پیش گفته انجام شده است.

۳-۱-۵. عدم پیش بینی اعتبارات به منظور حمایت از دانشجویان مستعد و ممتاز دانشگاه ها (موضوع بند «ب» ماده (۹۶))

اهمیت رشته های دانشگاهی در توسعه کشور به یک میزان نیست و می توان آنها را در سه دسته کلی حیاتی، رقابتی و پشتیبان تقسیم بندی کرد. وضعیت استقبال داوطلبان به رشته ها، به خصوص رشته ها حیاتی کشور (همانند علوم پایه)، در وضعیت مناسبی قرار ندارد و کاهش شدیدی داشته است. این واقعیت حاکی از ضرورت تغییر رفتار در نظام سیاست گذاری آموزشی و برنامه ریزی مالی است. به نحوی که با استفاده از ابزارهای مالی بتوان به علایق و انتخاب نخبگان و استعداد های برتر به سمت رشته های علمی مهم و حیاتی کشور جهت داد. این مهم در بند «ب» ماده (۹۶) قانون برنامه هفتم پیشرفت مورد توجه قرار گرفته است و انتظار بر این بود که منابع لازم (۲/۶ همت برآورد ۱۴۰۵) برای تحقق این بند در لایحه پیش بینی شود، اما بررسی ردیف های بودجه ای وزارت علوم و بهداشت و صندوق های رفاه دانشجویی نشان داد که دولت برای این بخش منابعی را در نظر نگرفته است.

۳-۱-۶. افزایش حمایت از تحقیقات پایه (موضوع تبصره «۲» ماده (۹۷))

حمایت هدفمند و بلندمدت از تحقیقات بنیادی یکی از ارکان اصلی نوآوری و رقابت پذیری علمی محسوب می شود. در بررسی های انجام شده مشخص شد که دولت ها از جمله امریکا با سرمایه گذاری حدود ۴۰ درصد (در یک رقم فقط سه نهاد وزارت بهداشت، بنیاد ملی علم و وزارت انرژی امریکا حدود ۳۷ میلیارد دلار در ۲۰۲۲ در تحقیقات بنیادی هزینه

کرده‌اند) و چین با ۸۰ درصد در مقایسه با بخش خصوصی و دانشگاه‌ها، نقش اصلی در سرمایه‌گذاری علوم پایه و تحقیقات بنیادی دارند [۴]. بر همین اساس، در تبصره «۲» ماده (۹۷) برنامه هفتم پیشرفت، بار دیگر تقویت علوم پایه به‌درستی مورد توجه قرار گرفته شده است. بررسی لایحه بودجه نشان داد که دولت با ۴۰ همت سرمایه‌گذاری در فصل تحقیقات پایه (جدول ۶ ماده‌واحد) در بین فصول ۱۰ گانه تحقیق و توسعه، بیشترین توجه را به این بخش داشته است که در جای خود گام مثبتی است.

۳-۱-۷. پیش‌بینی اعتبارات لازم برای فعالیت‌های پژوهشی در بودجه دانشگاه‌ها (موضوع تبصره بند «الف» ماده (۹۹))

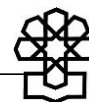
طبق تبصره بند «الف» ماده (۹۹) قانون برنامه هفتم، حداقل ۱۵ درصد از اعتبارات دانشگاه‌های وزارت علوم باید به امور پژوهشی اختصاص یابد. براساس داده‌های مربوط به سهم اعتبارات پژوهشی دانشگاه‌ها در پیوست اطلاعات تکمیلی لایحه بودجه سال، که از دو برنامه «پژوهش‌های علمی مبتنی بر رفع نیازهای اساسی کشور» و «ارتقای دسترسی به یافته‌های علمی» استخراج شده است، می‌توان گفت که بیشتر دانشگاه‌ها به الزام قانون برنامه هفتم پایبند بوده‌اند. در بین دانشگاه‌های بررسی شده، دانشگاه صنعتی شریف با ۳۴/۲۷ درصد بالاترین سهم پژوهشی را دارد که نشان‌دهنده تمرکز قابل توجه منابع در این دانشگاه در حوزه پژوهش است. دانشگاه‌هایی مانند صنعتی شیراز (۱۴/۰۳ درصد) زیر حد قانونی قرار دارند و دانشگاه‌های دیگر نظیر فردوسی مشهد (۱۵/۶۳ درصد) و الزهرا (۱۶/۲۵ درصد) نیز در مرز پایین حداقل سقف تعیین شده هستند. با این حال، برای تضمین تحقق اهداف این سیاست، ضروری است نظارت مستمر بر تخصیص و مصرف واقعی اعتبارات پژوهشی صورت گیرد.

۳-۱-۸. عدم تفکیک ردیف اعتبارات فرهنگی دانشگاه‌ها (موضوع تبصره بند «ب» ماده (۹۹))

با وجود تصریح بند «ب» ماده (۹۹) به هزینه‌کرد حداقل ۵ درصد اعتبارات دانشگاه‌ها در حوزه فرهنگی، بررسی بودجه دانشگاه‌ها به تفکیک برنامه (پیوست تکمیلی) حاکی از آن است که عمده دانشگاه‌ها ردیفی با عنوان «ارائه خدمات فرهنگی، ورزشی و فوق برنامه» دارند که سهم اعتبارات فرهنگی در آن شفاف نیست و این موجب خواهد شد که دانشگاه‌ها در شرایط کسری، به خصوص برای جبران موارد اجتناب‌ناپذیر، منابع را در محلی غیر از حوزه فرهنگی هزینه کنند. همان‌طور که بیان شد، رعایت نکردن الزامات بودجه‌ای قانون برنامه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، نقض صدر اصل (۵۲) به نظر می‌رسد.

۳-۱-۹. پیش‌بینی منابع اجرای قانون جهش تولید دانش‌بنیان (موضوع بند «پ» ماده (۹۹))

توسعه محصولات فناورانه و ارتقای بهره‌برداری بهینه و صیانت از ذخایر معدنی، نیازمند سرمایه‌گذاری در شرکت‌ها و فعالیت‌های دانش‌بنیان است که در بند «پ» ماده (۹۹) قانون برنامه هفتم پیشرفت مورد توجه قرار گرفته است. در این حکم، صادرات مواد نیمه‌خام، از جمله مواد و محصولات معدنی، صنایع معدنی فلزی و غیرفلزی و محصولات نفتی، گازی و پتروشیمی مشمول عوارض و مالیات بر درآمد می‌شود و در کنار منابع درآمدی حقوق ورودی ماشین‌آلات و تجهیزات خط تولید، صنعتی، معدنی و کشاورزی پس از تقسیم ۵۰ درصدی بین معاونت علمی و صندوق نوآوری و شکوفایی صرف از شرکت‌های دانش‌بنیان حمایت می‌شود. این منابع در جدول ۷ ذیل اعتبارات معاونت علمی بیش از



۲۴ همت پیش‌بینی شده است. لیکن طی بررسی‌های انجام شده، سازمان برنامه منابع حاصل از مالیات بر درآمد صادرات مواد نیمه‌خام را در لایحه بودجه لحاظ نکرده و همچنین در منابع درآمدی از محل بند «پ» قانون برنامه هفتم نیز کم‌برآوردی شده است.

۱۰-۱-۳. پیش‌بینی اعتبار برای تقویت زیرساخت‌های حوزه‌های پیش‌ران (موضوع تبصره بند «ت» ماده (۹۹)) در بند «ت» ماده (۹۹) قانون برنامه هفتم پیشرفت توسعه زیست‌بوم ۶ حوزه پیش‌ران، از جمله هوش مصنوعی، بارالکتريکی (کوانتوم)، زیست‌مهندسی، مواد و ساخت پیشرفته، ریزفناوری و ریز الکترونیک و فناوری‌های عصبی، مغز و علوم شناختی مورد توجه واقع شده است. در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ دولت در پیوست شماره یک اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای حدود یک همت منابع برای تجهیز آزمایشگاه مرجع در ۶ دانشگاه پیش‌بینی کرده است. این اقدام دولت از نظر شکلی، که حمایت‌ها را متمرکز بر چند دانشگاه‌ها برتر در حوزه‌های مختلف ارائه کرده است، مثبت ارزیابی می‌شود.

۲-۳. نسبت اعتبارات لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ با سایر قوانین و مقررات

۱-۲-۳. عدم شمول قانون محاسبات عمومی بر بودجه‌های بهداشتی و درمانی وزارت بهداشت زیر سایه ماده (۱) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور

ماده (۱) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور [۵] با هدف حمایت از حوزه آموزش و پژوهش در کشور و رفع موانع اداری پیش‌روی دانشگاه در بحث‌های بودجه‌ای و اداری و استخدامی به تصویب رسید. در واقع در این قانون بودجه‌های آموزشی و پژوهشی دانشگاه‌ها در چارچوب مورد تأیید هیئت‌امنا به مصرف می‌رسد. اما این قضیه درباره دانشگاه‌های وابسته به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی متفاوت است؛ زیرا این دانشگاه‌ها علاوه بر خدمات آموزشی و پژوهشی، خدمات بهداشتی و درمانی نیز ارائه می‌کنند و طبعاً اعتباراتی نیز برای این بخش‌ها در بودجه‌های سنواتی پیش‌بینی می‌شود. توضیح بیشتر اینکه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵، حدود ۵۵۰ همت اعتبار برای وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه‌ها و مؤسسات وابسته به آن (به‌استثنای سازمان‌های مستقل از جمله سازمان انتقال خون، سازمان اورژانس کشور، سازمان بیمه سلامت ایران و سازمان غذا و دارو) پیش‌بینی شده است که فقط حدود ۷۰ همت از این اعتبارات صرف برنامه‌های آموزشی و پژوهشی می‌شود. بنابراین می‌توان گفت موضوع رسیدگی به هزینه‌کرد حوزه‌های بهداشتی و درمانی در دانشگاه‌ها علوم پزشکی تحت‌الشعاع الزامات ماده (۱) قانون احکام دائمی قرار گرفته است. یکی از مهم‌ترین الزامات این ماده تعیین حسابرس برای رسیدگی به اسناد عملیات مالی و حسابداری مؤسسه توسط خود مؤسسه است. این موضوع از نظر شفافیت بودجه دارای ایراد، و نیازمند بازبینی سیاست‌ها و قوانین موجود است.

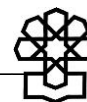
۲-۲-۳. عدم بهره‌مندی دانشگاه‌ها، مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فناوری از محل اعتبارات قانون استفاده متوازن از امکانات کشور و توزیع عادلانه و رفع تبعیض و ارتقای سطح مناطق کمتر توسعه‌یافته و تحقق عدالت و پیشرفت، مصوب ۱۳۹۳

یکی از موضوعاتی که گاهی دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی و فناوری را دچار چالش می‌کند، کسر ۳ درصد اعتبارات [قانون](#)

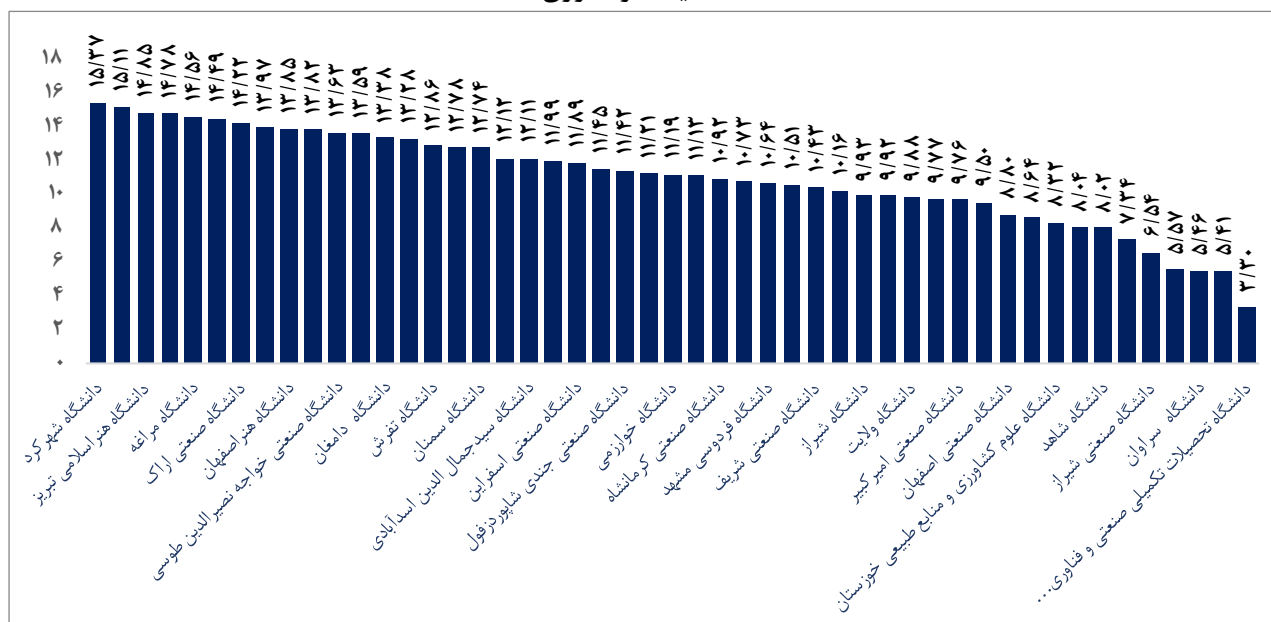
استفاده متوازن از امکانات کشور و توزیع عادلانه و رفع تبعیض و ارتقای سطح مناطق کمتر توسعه یافته و تحقق عدالت و پیشرفت، مصوب ۱۳۹۳ [۶] از سرجمع اعتبارات هزینه‌ای، تملک و اختصاصی دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌هاست و این درحالی است که در زمان تخصیص اعتبارات این قانون، اعتباری برای دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها در نظر گرفته نمی‌شود. برای مثال، در قانون بودجه سال ۱۴۰۴، بیش از ۳/۲ همت از مجموع اعتبارات هزینه‌ای، تملک و اختصاصی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و دانشگاه‌ها و مؤسسات وابسته به آن کسر شده است، اما این بخش‌ها در محل مصرف اعتبارات قانون متوازن قرار ندارند. گفتنی است که در تبصره «۹» قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۷-۱۳۹۸-۱۳۹۹ حوزه آموزش عالی، پژوهش و فناوری به فهرست دستگاه‌های بهره‌مند از اعتبارات قانون متوازن اضافه شدند.

۳-۲-۳. حجم بالای تعداد کارمند در دانشگاه‌ها و افزایش هزینه‌های اجتناب‌ناپذیر

بررسی نسبت تعداد کارمند به دانشجو در دانشگاه‌ها و سایر مراکز آموزش عالی دولتی وابسته به وزارت علوم می‌تواند بازتابی از مصرف بهینه یا غیربهینه اعتبارات آموزش عالی در کشور باشد. لازم به توضیح نیست، در عصری که فناوری اطلاعات و ارتباطات حکمرانی می‌کند، حرکت به سمت دولت الکترونیک و استفاده از فناوری‌های نوین نظیر هوش مصنوعی در راستای کاهش هزینه‌های انجام امور اداری و کاهش تعداد کارکنان یک ضرورت است. برای ایران باتوجه به شرایط اقتصادی و بالا بودن هزینه‌های اجتناب‌ناپذیر این دستگاه‌ها، توسعه اتوماسیون اداری و سامان‌دهی و کاهش نیروی انسانی ضرورت بیشتری دارد. باید توجه کرد که بالا بودن هزینه‌های اجتناب‌ناپذیر (حقوق و دستمزد و امور رفاهی) موجب کاهش تمرکز بر وظایف حیاتی دانشگاه‌ها نظیر پژوهش و فناوری شده است. شایان ذکر است تعداد کل کارمندان (شرکتی و غیرشرکتی) دانشگاه‌های وابسته به وزارت علوم حدود ۴۵ هزار نفر است؛ در صورتی که تعداد اعضای هیئت علمی آنها حدود ۲۶ هزار نفر است. هزینه‌های مربوط به حقوق و دستمزد کارکنان دانشگاه‌ها، حدود ۲۵ درصد کل هزینه نیروی انسانی دانشگاه‌ها را به خود اختصاص داده است [۷]. نسبت کارکنان غیرهیئت علمی به دانشجو براساس آخرین آمار در مهرماه ۱۴۰۴، در عمده دانشگاه‌های تحت نظارت وزارت علوم بسیار بالاست. برای مثال، براساس شکل ۲، در دانشگاه تحصیلات تکمیلی صنعتی و فناوری پیشرفته کرمان به ازای هر سه دانشجو یک کارمند مشغول به کار است. براساس این شکل، کمترین نسبت مربوط به دانشگاه شهرکرد و حدود ۱۵ است. گفتنی است، در سایر دانشگاه‌های تحت نظارت وزارت علوم، تقریباً وضعیت به همین منوال است که به دلیل حجم داده‌ها از ترسیم نمودار آنها صرف نظر شده است.



شکل ۲. نمودار نسبت دانشجوی به پرسنل غیر هیئت علمی دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی تحت نظارت وزارت علوم تحقیقات و فناوری [۷]



۴-۲-۳ اثر تغییر نرخ ارز ترجیحی بر هزینه های تغذیه دانشجویی

تغذیه دانشجویی یکی از مهم ترین ابعاد آموزش عالی رایگان و از جمله رفاهیات محوری برای دانشجویان است. تاکنون دولت با پرداخت حدود ۹۰ درصد از هزینه تمام شده غذای دانشجویی تا حدودی رضایت نسبی در این بخش را فراهم آورده بود. البته دولت در تأمین غذای دانشجویی در سال های اخیر، به دلیل افزایش هزینه تمام شده تهیه غذای دانشجویی، نقش خود را با سختی و مشکلات زیادی ایفا کرده بود. احتمالاً این چالش ها با تغییر نرخ ارز ترجیحی مضاعف خواهد شد. پیشامد چنین وضعیتی ممکن است به اعتراضات صنفی و پیامدهای اجتماعی بینجامد. در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ برای تأمین غذای دانشجو علاوه بر اعتبارات ذیل برنامه رفاهی دانشگاه ها، در جدول ۱۴، حدود ۳ همت برای دانشگاه های وزارت علوم و ۲ همت نیز برای دانشگاه های تحت نظارت وزارت بهداشت پیش بینی شده است. اما با توجه به افزایش هزینه مواد اولیه، هزینه تمام شده غذای دانشجو چندبرابر خواهد شد و براساس سهم پرداختی پایین دانشجو، فشار مضاعفی بر دانشگاه ها وارد خواهد شد که به نظر امکان تأمین آن توسط دانشگاه ها غیرممکن خواهد بود.

۵-۲-۳. نقض اصل (۵۲) قانون اساسی

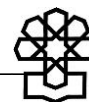
بر مبنای صدر اصل (۵۲) قانون اساسی، لایحه بودجه باید براساس ترتیبات مقرر در قانون توسط دولت تهیه شود. طبق ماده (۱) قانون الزامات و احکام مورد نیاز قوانین و بودجه های سنواتی مصوب سال ۱۴۰۴، دولت باید الزامات بودجه ای قوانین از جمله قانون برنامه را در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ درج کند؛ در غیر این صورت، نقض صدر اصل (۵۲) رخ داده است. گفتنی است که مفاد بند «ب» ماده (۹۶)، بند «پ» ماده (۹۷) و تبصره بند «الف» ماده (۹۹) در بخش الزامات بودجه لحاظ نشده است.

۳-۲-۶. پوشش ناکافی اعتبارات صندوق‌های رفاه برای حمایت از دانشجویان

باتوجه به اینکه اکثر جمعیت دانشجویی کشور، یعنی $\frac{3}{2}$ میلیون دانشجو، تحت پوشش خدمات صندوق‌های رفاه دانشجویی هستند، اعتبارات پیش‌بینی شده این صندوق‌ها در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ علی‌رغم افزایش اسمی نسبت به سال ۱۴۰۴، کفاف درخواست‌های بالای دانشجویان را نخواهد داد. شایان ذکر است که اعتبارات صندوق رفاه دانشجویان وزارت علوم در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ حدود $\frac{2}{5}$ همت است که مکلف به حمایت از تقریباً $\frac{2}{7}$ میلیون دانشجو است. همچنین اعتبارات صندوق رفاه دانشجویی وزارت بهداشت حدود $\frac{2}{1}$ همت است که مکلف به حمایت از ۳۰۰ هزار دانشجو است. حمایت‌های این صندوق‌ها در قالب وام ضروری، وام تحصیلی، وام ودیعه مسکن برای دانشجویان متأهل، وام شهریه و کمک به تعمیر و تجهیز خوابگاه‌هاست. این صندوق‌ها علاوه بر حمایت از دانشجویان روزانه وزارت علوم و بهداشت، از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی، پیام‌نور، مؤسسات غیرانتفاعی، علمی-کاربردی و فنی و حرفه‌ای در قالب وام شهریه نیز حمایت می‌کنند. طبق بررسی‌های اعتبارات صندوق رفاه دانشجویی وزارت علوم در سال جاری فقط پاسخ‌گوی ۱۴ درصد متقاضیان وام تحصیلی بوده است و در بخش وام‌های ضروری اعتبارات پاسخ‌گوی ۴ درصد از دانشجویان است. با این اوصاف و باتوجه به شرایط اقتصادی کشور و فشارهای مضاعف مالی بر خانواده دانشجویان، افزایش اعتبارات صندوق‌ها می‌تواند ضمن کاهش فشارهای مالی بر دانشجویان و خانواده آنها رضایت نسبی دانشجویان نسبت به نظام آموزش عالی کشور را در سال تحصیلی آینده فراهم کند.

۴. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

مقایسه ارقام و برنامه‌ها و رویه‌های بودجه‌ریزی دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ بخش آموزش عالی، تحقیقات و فناوری با احکام قانون برنامه هفتم پیشرفت ما را به این نکته می‌رساند که دولت در تدوین بودجه سال ۱۴۰۵ در مقایسه با قانون بودجه سال ۱۴۰۴ توجه مناسبی به اجرای برنامه هفتم داشته است. همچنین رشد اعتبارات دانشگاه‌ها در مقایسه با سایر دستگاه‌ها وضعیت مناسب‌تری دارد. با این همه، فاصله بسیار زیاد سهم ۲ درصدی اعتبارات پژوهش و فناوری از تولید ناخالص داخلی (ردیف ۱۷ جدول ۲۱ ماده (۹۳)) با اعتبارات پیش‌بینی شده دولت برای این موضوع، عدم پیش‌بینی اعتبار برای موضوعاتی همچون کمک به دانشجویان مستعد و ممتاز، عدم پیش‌بینی اعتبارات لازم برای تعمیر و تجهیز آزمایشگاه‌های دانشگاه‌ها و خوابگاه‌های دانشجویی و نیز پیش‌بینی سهم ۵ درصدی برنامه‌های فرهنگی در بودجه دانشگاه‌ها، بخشی از موارد تأمین نشده در لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ است. در صورتی که نظام اداره دانشگاه به سمت تمرکز بر نقاط استراتژیک، هدفمندی در هزینه‌کردها و حرکت به سمت ارتقای بهره‌وری در حال تغییر است، این سیاست‌ها از لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ بخش آموزش عالی، تحقیقات و فناوری برداشت نمی‌شود و همچنان موضوعاتی از جمله سامان‌دهی دانشگاه‌ها و تعدیل نیروی انسانی مازاد (غیرهیئت‌علمی) مورد غفلت واقع شده است. شایان ذکر است که عدم سامان‌دهی مؤسسات پژوهشی وابسته به وزارتخانه از جمله دیگر مسائل کلیدی آموزش عالی و تحقیقات کشور است که ادامه آن از منظر کارآمدی از توجیه کافی برخوردار نیست.



پیشنهادها

پیشنهاد اول: با هدف گسترش روحیه شهادت و مجاهدت علمی در فضای دانشگاه‌های کشور پیشنهاد می‌شود ۳۰ درصد از اعتبارات ردیف ۳۱-۵۵۰۰۰۰۰ جدول ۹ تحت عنوان «گرامیداشت، ترویج و احداث یادمان مشاهیر و مفاخر و فرهنگ ایرانی»، کسر، و در یک ردیف جدید با شماره طبقه‌بندی ۲۰۳-۵۵۰۰۰۰۰ با عنوان «معاونت فرهنگی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری- گرامیداشت، ترویج و احداث یادمان شهدای علم و فناوری» در نظر گرفته شود.

شماره طبقه‌بندی	عنوان	هزینه‌ای	تملك دارایی سرمایه‌ای	جمع
۵۵۰۰۰۰۰-۲۰۳	معاونت فرهنگی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری- گرامیداشت، ترویج و احداث یادمان شهدای علم و فناوری	۴۵۰,۰۰۰	۲,۵۵۰,۰۰۰	۳,۰۰۰,۰۰۰

پیشنهاد دوم: با هدف تحقق مفاد تبصره بند «الف» ماده (۹۹) برنامه هفتم پیشرفت با موضوع سهم پنج‌درصدی فعالیت‌های فرهنگی در بودجه دانشگاه‌ها، ردیف اعتباری «ارائه خدمات فرهنگی، ورزشی و فوق‌برنامه» ذیل هریک از دانشگاه‌های وابسته به وزارت علوم در پیوست تکمیلی لایحه بودجه، به دو ردیف مستقل با عناوین «ارائه خدمات فرهنگی» و «ارائه خدمات ورزشی و فوق‌برنامه» با سهم ۷۰ و ۳۰ درصد تقسیم شود.

پیشنهاد سوم: با هدف ارتقای بهره‌وری و کارایی در اداره نظام آموزش عالی و همچنین هم‌افزایی ظرفیت‌ها و زیرساخت‌های علمی در توسعه علم و فناوری کشور، پیشنهاد می‌شود ردیف بودجه دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ۷-ج، که براساس شاخص تعداد دانشجو و ۲۱ شاخص عملکرد دیگر به دست آمده است، در ذیل ردیف دانشگاه‌های استان تجمیع شود.

جدول ۷-ج. ردیف‌های تجمیع شده در دستگاه‌های اجرایی جدول ۷-ب

کد دستگاه	عنوان دستگاه	شماره طبقه‌بندی	موضوع
۱۱۶۰۰۰	دانشگاه تبریز	۱۱۶۰۰۱	دانشگاه بناب
۱۱۵۱۰۰	دانشگاه شیراز	-	دانشگاه جهرم، دانشگاه سلمان فارسی (کازرون) ۱، دانشگاه هنر شیراز، مرکز آموزش عالی لار، مرکز آموزش عالی اقلید
۱۱۷۵۰۰	دانشگاه باهنر کرمان	-	دانشگاه صنعتی سیرجان، مجتمع آموزش عالی بم
۱۱۵۰۰۰	دانشگاه بوعلی سینا	-	دانشگاه ملایر، دانشگاه سید جمال‌الدین اسدآبادی
۱۱۵۵۰۰	دانشگاه فردوسی مشهد	۱۱۵۵۵۰	دانشکده کشاورزی و دامپروری تربت جام
۱۲۶۴۰۰	دانشگاه سمنان	۱۲۶۴۵۰	دانشکده فنی و مهندسی گرمسار
۱۲۷۴۸۰	دانشگاه گلستان	۱۲۶۵۰۱	دانشگاه گنبد
۱۱۷۰۰۰	دانشگاه شهید چمران اهواز	-	دانشگاه صنعتی جندی‌شاپور، دانشگاه صنعتی خاتم‌النبیاء (ص) بهبهان، دانشگاه علوم و فنون دریایی خرمشهر
۱۲۲۳۰۰	دانشگاه بجنورد	۱۲۲۳۰۲	مجتمع آموزش عالی اسفراین
۱۲۳۱۰۰	دانشگاه بیرجند	-	دانشگاه صنعتی بیرجند، دانشگاه بزرگمهر قائنات، دانشگاه تربت‌حیدریه، مجتمع آموزش عالی گناباد، مرکز آموزش عالی کاشمر (ویژه پسران) ۱
۱۲۰۰۰۴	دانشگاه اراک	-	مرکز آموزش عالی محلات، دانشگاه تفرش
۱۱۴۸۰۰	دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)	۱۱۴۸۵۰	مرکز آموزش عالی فنی و مهندسی بوئین‌زهرا
۱۱۹۰۰۰	دانشگاه سیستان و بلوچستان	-	مجتمع آموزش عالی سراوان، دانشگاه ولایت

پیشنهاد چهارم: باتوجه به لزوم تفکیک ردیف‌های درآمدی مالیات و عوارض صادراتی مواد خام و نیمه‌خام موضوع بند «پ» ماده (۹۹) قانون برنامه هفتم پیشرفت از ردیف درآمدی جزء «۱» بند «ح» ماده (۴۸) قانون برنامه هفتم پیشرفت ردیف‌های درآمدی جدول زیر با ردیف درآمدی به شماره طبقه‌بندی (۱۶۰۱۷۷) تحت عنوان «درآمد حاصل از وضع عوارض صادراتی (موضوع بند «پ» ماده (۹۹) و جزء «۱» بند «ح» ماده (۴۸) قانون برنامه هفتم پیشرفت) جایگزین شود.

جدول ۵. درآمدها، واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و واگذاری دارایی مالی برحسب قسمت، بخش، بند، ۱۴۰۵

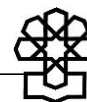
عنوان دستگاه	کد دستگاه	کد ردیف درآمدی	عنوان	مبلغ اصلاحی (مبالغ به صد ریال)
گمرک جمهوری اسلامی ایران	۱۱۰۵۰۰	۱۶۰۲۰۰	درآمد حاصل از عوارض صادرات مواد خام و محصولات معدنی و صنایع معدنی فلزی و غیرفلزی و محصولات نفتی، گازی و پتروشیمی (موضوع «پ» ماده (۹۹) ق. ب. ه. پ)	۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰
سازمان امور مالیاتی	۱۱۰۱۰۰	۱۶۰۲۱۸	مالیات بر درآمد حاصل از صادرات مواد خام و محصولات معدنی و صنایع معدنی فلزی و غیرفلزی و محصولات نفتی، گازی و پتروشیمی (موضوع «پ» ماده (۹۹) ق. ب. ه. پ)	۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰
گمرک جمهوری اسلامی ایران	۱۱۰۵۰۰	۱۶۰۱۷۷	درآمد حاصل از وضع عوارض صادراتی بر مواد خام و کالاهای با ارزش افزوده پایین (موضوع جزء «۱» بند «ح» ماده (۴۸) ق. ب. ه. پ و ماده (۳۷) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر)	۲۰,۰۰۰,۰۰۰

پیشنهاد پنجم: باتوجه به اصلاح منابع درآمدی قانون برنامه هفتم پیشرفت در جدول فوق (شماره ۵)، پیشنهاد می‌شود در جدول ۱-۷ ردیف‌های هزینه‌ای به شماره‌های طبقه‌بندی (۱۸۵-۷۳۰۰۰۰) و (۱۸۶-۷۳۰۰۰۰) به شرح این جدول اصلاح گردد:

جدول ۱-۷. اعتبارات ردیف‌های متفرقه منتقل شده به جدول ۷ دستگاه‌های اجرایی

شماره طبقه‌بندی	کد دستگاه	عنوان دستگاه	عنوان	لایحه ۱۴۰۵ (مبالغ به صد ریال)	
				هزینه‌ای	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای
۱۸۵-۷۳۰۰۰۰	۱۰۱۰۵۲	معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان رئیس‌جمهور	اعتبارات موضوع «پ» ماده (۹۹) قانون برنامه هفتم پیشرفت	۰	۲۲۹,۷۸۰,۰۰۰
۱۸۶-۷۳۰۰۰۰	۱۰۱۰۵۲	معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان رئیس‌جمهور	افزایش سرمایه صندوق‌نوآوری و شکوفایی اعتبارات موضوع «پ» ماده (۹۹) قانون برنامه هفتم پیشرفت	۰	۲۲۹,۷۸۰,۰۰۰

* جمع ردیف‌های (۱۱۰۴۱۸ و ۱۶۰۲۰۰ و ۱۶۰۲۱۸) جدول ۵ پس از کسر سهم قانون استفاده متوازن.



پیشنهاد ششم: در راستای حمایت از دانشجویان و تأمین دغدغه دانشگاه‌ها درباره تغذیه دانشجویان، دو ردیف جدید به شماره‌های ۱۳ و ۲۳ به ترتیب به منابع و مصارف هدمندسازی یارانه‌ها (جدول ۱۴) اضافه شود:

جدول ۱۴. منابع و مصارف هدمندسازی یارانه‌ها

ردیف	عنوان منابع	مبلغ
۱۳	منابع حاصل از پرداخت به ذی‌نفع نهایی برای تغذیه دانشجویان ناشی از تغییر نرخ ارز ترجیحی (پس از گردش حسابداری خزانه)	۴۰۰,۰۰۰

ردیف	عنوان مصارف	مبلغ
۲۳	پرداخت یارانه به ذی‌نفع نهایی - تغذیه دانشجویی (جمعی - خرجی) (پس از گردش حسابداری خزانه)	۴۰۰,۰۰۰

همچنین عنوان مصرف ردیف ۱۲ جدول ۱۴ به این شرح اصلاح شد.

ردیف	عنوان مصارف	مبلغ
۱۲	تعهدات اجتناب‌ناپذیر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی (حقوق و دستمزد)	۵۰,۰۰۰

سایر پیشنهادها

- سامان‌دهی نیروی انسانی موجود در دانشگاه‌ها و توجه به نسبت‌های مطلوب و کارآمد در جذب نیروهای جدید با هدف کاهش هزینه‌های اجتناب‌ناپذیر دانشگاه‌ها و جهت‌دهی به منابع آزاد شده به‌سمت پژوهش و فناوری.
- با هدف بهره‌مندی دانشگاه‌ها و پارک‌ها و مراکز تحقیقاتی از اعتبارات قانون استفاده متوازن، پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات قانونی، متن زیر در ضمن طرح تقویت ارتباط دانشگاه با جامعه و صنعت (ثبت ۳۱۰) به تصویب برسد. «به‌منظور ارتقای شاخص‌های علمی، پژوهشی، فناوری و مهارتی، در متن ماده‌واحدده قانون استفاده متوازن از امکانات کشور برای ارتقای سطح مناطق کمتر توسعه‌یافته مصوب ۱۳۹۳ و اصلاحات بعدی آن، عبارت «آموزش فنی و حرفه‌ای» بعد از عبارت «آموزش و پرورش» و عبارت «آموزش عالی، پژوهش و فناوری» بعد از عبارت «بهداشت و درمان» اضافه و متن زیر به‌عنوان تبصره «۲» به ماده‌واحدده یاد شده الحاق و تبصره قبلی به‌عنوان تبصره «۱» تلقی می‌شود».
- «تبصره «۲»: درآمدهای اختصاصی مؤسسات وابسته به وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، آموزش و پرورش و مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای وابسته به وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و پارک‌های علم و فناوری از شمول این قانون مستثنا هستند».
- به‌منظور ایجاد شفافیت و رسیدگی به هزینه‌کرد اعتبارات دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور، پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات قانونی، این متن به‌عنوان تبصره «۸» به ماده (۱) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور الحاق شود: «تبصره «۸»: درمورد دانشگاه‌های علوم پزشکی صرفاً برنامه‌های آموزشی و پژوهشی و فناوری مشمول این ماده است».

- با هدف تأمین دغدغه‌های مالی دانشگاه‌های علوم پزشکی در پیشبرد برنامه‌های آموزشی، پژوهش و فناوری و تربیت نیروی انسانی باکیفیت در این بخش و همچنین برنامه‌ریزی یکپارچه در امور آموزش عالی، تحقیقات و فناوری، اصلاح رویه موجود در سازمان برنامه و بودجه و انتقال برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و فناوری دانشگاه‌های علوم پزشکی از امور سلامت سازمان برنامه به امور آموزش عالی مورد پیشنهاد است.

منابع و مآخذ

- [۱] قانون برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۴۰۳.
- [۲] مهربانی، وحید. (۱۴۰۲)، «بررسی تطبیقی سازوکارهای حمایت مالی دولت از نظام آموزش عالی در کشورهای منتخب (۲)»، مرکز پژوهش‌های مجلس، شماره مسلسل ۱۹۶۱۴.
- [۳] وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، (۱۴۰۴)، عملکرد دانشگاه‌ها براساس ۲۱ شاخص.
- [۴] زراعت کیش، یوسف. (۱۴۰۴)، «ارائه بسته سیاستی بایسته‌های ارتقای علوم پایه مبتنی بر هدف‌گذاری برنامه هفتم پیشرفت ۱. بخش اول تجارب ایالات متحده، کره جنوبی و چین در تحقیقات بنیادی»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (در دست انتشار).
- [۵] قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، مصوب ۱۳۹۶.
- [۶] قانون استفاده متوازن از امکانات کشور و توزیع عادلانه و رفع تبعیض و ارتقای سطح مناطق کمترتوسعه‌یافته و تحقق عدالت و پیشرفت، مصوب ۱۳۹۳.
- [۷] مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، (۱۴۰۴) و آمار تعداد کارکنان دریافتی از خزانة (۱۴۰۴).

گزیده سیاستی

اعتبارات عمومی وزارتین علوم و بهداشت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ به ترتیب با رشد ۲۱ و ۱۲ درصد به ترتیب به ۹۴ و ۵۳ همت رسیده است. سهم تحقیق و توسعه از تولید ناخالص داخلی نیز ۲۳/۰ درصد برآورد شد.



مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ (۴ خط) صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir